Náučný chodník Čierny Balog – Vydrovo

Kraj:	Banskobystrický
Okres:	Brezno
Geomorfologické jednotky:	Veporské vrchy
Geologická jednotka:	veporské pásmo
Chránené územie:	žiadne
Prístup:	bus Čierny Balog, obch. dom
Východisko:	Čierny Balog, centrum, odbočka ul. Závodie z Hlavnej ul.
Trasa:	Čierny Balog – dolinou Vydrová nahor – Lesnícky skanzen Vydrovo
Dĺžka, prevýšenie:	1,8 km, prevýšenie 80 m
Čas prechodu:	1,5 h
Počet zastávok:	14
Náročnosť:	nenáročná trasa

Zameranie chodníka: historické, kultúrne

Typ chodníka: samoobslužný, líniový, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: nie je

Rok otvorenia: 2008

Aktuálny stav: Informačné panely sú v dobrom stave (2021).

Textový sprievodca: nie je; na stránke obce sú voľne dostupné obrázky informačných panelov > .PDF

Kontakt: Obecný úrad Čierny Balog, Závodie 2/2, 976 52 Čierny Balog, tel. 048 / 6304 310

Poznámka: Vyskytujú sa rôzne formy pomenovania tohto náučného chodníka, napr. História obce – náučný chodník Čierny Balog – Vydrovo či Históriou a tradíciami obce Čierny Balog. Jeho informačné panely žiaden názov chodníka neobsahujú. Pretože sa v území Čierneho Balogu vyskytujú aj ďalšie náučné trasy, v databáze sme pre jeho jednoznačné označenie použili názvy východiska a cieľa.

Využiteľnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný pre vlastivednú vychádzku s prípadným využitím Čiernohronskej železnice pre návrat do Čierneho Balogu. Odporúčame pridať návštevu Lesníckeho skanzenu vo Vydrove.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Čierny Balog. Obec južne od Brezna v severnej časti Veporských vrchov v dolinách Čierneho Hrona, zľava ústiaceho do Hrona, a jeho prítokov. Prvá písomná zmienka pochádza z roku 1607. Územie sa začalo intenzívnejšie osídľovať počas valaskej kolonizácie v 15. storočí. Najstaršou z 13 osád, ktoré v roku 1920 vytvorili obec, je Krám – základňa drevorubačov založená okolo roku 1563 –, ako druhá najstaršia sa v roku 1615 spomína osada Jergov. Okrem ťažby dreva pre potreby baní a hút a jeho splavovania sa obyvatelia zaoberali uhliarstvom, roľníctvom a chovom dobytka a oviec, v 18. – 19. storočí tu ťažili železnú rudu (> Náučný chodník Naša banská minulosť). V roku 1908 začala výstavba úzkorozchodnej (760 mm) lesnej železnice vedúcej v údolí Čierneho Hrona z Hronca na Čierny Balog až po osadu Dobroč (viac v hesle Čiernohronská železnica nižšie) a v roku 1938 stavba štátnej cesty vedúcej obcou a Veporskými vrchmi k juhu cez sedlo Tlstý Javor (1 025 m n. m.) a Hriňovú do Kriváňa. V obci prebiehali v druhej svetovej vojne počas oslobodzovania ťažké boje so silnou angažovanosťou miestneho obyvateľstva včítane obetí. V obci – ako jedinej na Slovensku – sú dve samostatné rímskokatolícke farnosti s dvoma kostolmi v osadách Balog (kostol Panny Márie Nanebovzatej, klasicistická stavba z roku 1804 na mieste dreveného kostola z roku 1753) a Dobroč (kostol Premenenia Pána z roku 1936). K známym rodákom patrí **Jozef Dekret Matejovie** (Dobroč 1774 – Banská Bystrica 1841), významný lesník a priekopník v umelej obnove lesov (viac > Náučný chodník v Michalovej alebo Lesnícky náučný chodník J. D. Matejovie), a **Ladislav Ťažký** (Čierny Balog 1924 – Bratislava 2011), prozaik, publicista, dramatik a scenárista. V obci sa zachovali domy pôvodnej ľudovej architektúry. V súčasnosti je významným strediskom turistického ruchu (viac v heslách nižšie).

Čiernohronská železnica. Úzkokoľajná lesná železnica s rozchodom 760 mm pre zvážanie dreva z povodia Čierneho Hrona na kontakte Horehronského podolia a Veporských vrchov. Jej výstavba začala v roku 1908 v 10,3 km dlhom úseku Hronec – Čierny Balog. Autorom projektu bol taliansky inžinier Bevilaqua. V čase najväčšieho rozsahu v roku 1946 dosahovala sieť jej tratí v horských dolinách dĺžku 132 km a bola tak jednou z najdlhších lokálnych železníc v strednej Európe. Voči dovtedajšiemu nestabilnému plaveniu dreva železnica významne zvýšila objem prepraveného dreva a znížila dopravné náklady. Prevádzka lesnej železnice – ako poslednej na Slovensku – bola ako neefektívna ukončená ku koncu roka 1982, do roku 1985 mala byť úplne zlikvidovaná (čo malo byť „úlohou“ vnuka talianskeho projektanta, v tom čase riaditeľa miestneho lesného závodu). Vďaka mimoriadnej angažovanosti dobrovoľníkov bola železnica zachránená od likvidácie, vyhlásená za národnú kultúrnu

pamiatku a na zrekonštruovanej časti jej trate v roku 1992 sprevádzkovaná sezónna turistická premávka. V roku 2012 udelila Čiernohronskej železnici Rada Európy prestížne ocenenie – Cenu za krajinu. Aktuálne (2023) jazdia v letnej sezóne (zhruba apríl – september) turistické vláčiky s rôznym pohonom (parný, motorový, elektrický) na štyroch trasách: Čierny Balog – Šánske a späť (10 km), Čierny Balog – Dobroč a späť (8 km), Čierny Balog – Vydrovská dolina (4 km, s dvomi zastávkami na trase, obe v rámci Lesníckeho skanzenu Vydrovo) a opačný smer Vydrovská dolina – Čierny Balog. Úsek trate železničky medzi Hroncom a stanicou Šánske (6,6 km) poniže Čierneho Balogu využíva turistická atrakcia **Horehronské cyklodreziny**, kde ľahké koľajové vozidlo – akoby kríženec dvoch bicyklov a malého podvozku vagóna – pre štyroch cestujúcich poháňajú pedálovaním dvaja z nich (je možné spriahať navzájom viac vozidiel). Čiernohronská železnica by sa mala v celom asi 20 km dlhom úseku Podbrezová, Chvatimech – Hronec – Šánske – Čierny Balog – Dobroč stať v dohľadnej budúcnosti po pripravovanej modernizácii a elektrifikácii súčasťou župnej integrovanej dopravy pri zachovaní turistických jázd historických súprav.

Múzeum Čiernohronskej železnice. Múzeum lesných železníc v stanici bývalej lesnej Čiernohronskej železnice, dnešnom východisku turistických sezónnych jázd úzkorozchodnej železnice Čierny Balog s exponátmi z výstavby a prevádzky lesných železníc na Slovensku i v celej oblasti Karpát. Prezentované sú v interiéri staničnej budovy ako aj jej exteriéri a celá stanica tak slúži ako živé múzeum pod holým nebom. V budove múzea je okrem historických dokumentov a fotografií model Čiernohronskej železnice v mierke H0, medzi exponátmi sa nachádzajú napr. ručná drevená traťmajstrovská drezina, rozchodky, výkoľajky, vŕtačky a píly na koľajnice, staničná váha (decimálka). Vo vonkajšej expozícii sú vystavené rôzne druhy rušňov (parné i motorové) a vozňov (nákladné i osobné). Múzeum je otvorené celoročne, na požiadanie pre skupiny poskytuje odborného sprievodcu.

Lesnícky skanzen Vydrovo. Lesnícke múzeum pod holým nebom vo Vydrovskej doline vo Veporských vrchoch juhozápadne od centra Čierneho Balogu, založené v roku 2002 zriaďovateľom Lesy SR, š. p. Na niekoľkých náučných trasách v dolinách Vydrova a jeho prítoku Korytárskeho potoka formou exponátov a mnohých desiatok náučných tabuliek prezentuje históriu pestovania a ochrany lesa, jeho životodarné funkcie, ako aj prácu lesníkov. Vydrovskou dolinou a územím skanzenu prechádza trasa sezónne prevádzkovanej turistickej Čiernohronskej železnice (heslo vyššie), ktorá tu má dve svoje zastávky. Areál je verejnosti voľne prístupný celoročne, avšak v hlavnej sezóne (máj – september) v otváracích hodinách a za vstupné je prístupná informačná kancelária, horáreň – múzeum –, lesná kaplnka a lesnícky miniland a sú inštalované všetky exponáty.

Národná prírodná rezervácia Dobročský prales > pozri heslo v Náučný chodník Naša banská minulosť

Veporské vrchy. Horský geomorfologický celok na strednom Slovensku – najzápadnejšia časť Slovenského rudohoria – s trojuholníkovým pôdorysom približne medzi Medzibrodom, Hriňovou, Mýtnou, Tisovcom a Pohorelou susediaci na západe so Zvolenskou kotlinou a Poľanou, na juhovýchode so Stolickými vrchmi a Spišsko-gemerským krasom, resp. jeho podcelkom Muránskou planinou a na severe Horehronským podolím. V podstatnej časti ich geologickú stavbu tvoria kryštalické horniny, najmä paleozoické granity a granodiority, v severozápadnej časti sa vyskytujú i mezozoické vápence, dolomity a kremence, ako ostrovy sú zachované zvyšky neogénnych vulkanických pokrovov, najmä z andezitov a vulkanických brekcií (Hájna hora). Pohorie s prevažne hornatinovým reliéfom s hlbokými dolinami a výskytom starých zarovnaných povrchov je pomenované po výraznom stolovom vrchu Klenovský Vepor (1 338 m n. m.), ktorý predstavuje zvyšok andezitového lávového prúdu. Najvyšším vrchom je granitoidmi budovaná Fabova hoľa (1 439 m n. m.) vo východnej časti pohoria severne od Tisovca. Vodné toky prameniace v pohorí patria povodiam Hrona, Ipľa a Rimavy. Pohorie je zväčša porastené prevažne bukovými a smrekovými lesmi s výnimkou plochejších častí s rozptýleným osídlením v južnej časti (Hriňová, Detvianska Huta, Sihla, Lom nad Rimavicou) či na severe v doline

stredného toku Čierneho Hrona (Čierny Balog) a Osrblianky, kde sa vyskytujú rozsiahle lúky a pasienky.

Názvy informačných panelov

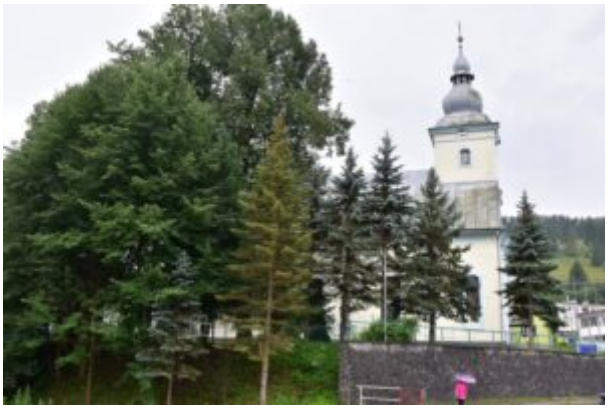
1. Vitajte v obci Čierny Balog. Náučný chodník históriou a tradíciami…
2. Čierny Balog osada Krám
3. Čierny Balog osada Jergov
4. Čierny Balog osada Balog
5. Čierny Balog osada Závodie
6. Osada Vydrovo
7. Osada Medveďov
8. Osada Dolina
9. Osada Fajtov
10. Osada Komov
11. Osada Látky
12. Osada Jánošovka
13. Osada Pustô
14. Osada Dobroč
15. Vitajte v obci Čierny Balog. Náučný chodník históriou a tradíciami…

Informačné panely v teréne neobsahujú žiaden názov náučného chodníka ani nie sú číslované.

NAUČNÝ
CHODNÍK

0.0

Mokrade / The sloughs

Čiernohronská železnica 2023
ČIERNY BALOG

ČIERNY BALOG
Brezno
Vydrovo
Trasa NCH
Zastávky NCH
Cesta
Železničná stanica
Čiernohronská železnica
Obecný úrad Čierny Balog
Informačná kancelária
Tu stojíte

